

Uppdatering

Ekonomiska bedömningar

1 mars 2016

Facken inom industrin (FI) är samarbeten mellan de fackförbund inom industrin som omfattas av Industriavtalet. De fem förbunden är Sveriges Ingenjörer, Unionen, IF Metall, Svenska Livsmedelsarbetareförbundet samt GS (Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch).

Ytterligare exemplar av rapporten kan beställas på e-postadress: fi.kansli@fikansli.se. Rapporten finns även att hämta på www.fackeninomindustrin.se

Förord

Rapporten ”Ekonomiska bedömningar – Uppdatering – 1 mars 2016” är en uppdatering av den mer omfattande rapport ”Ekonomiska bedömningar – inför avtalsrörelsen 2016 ” som publicerades i början av november 2015. Målgruppen är förtroendevalda i förbunden i Facken inom industrin. Syftet är att de beskrivningar, analyser och bedömningar som gjordes i föregående rapport ska stämmas av i denna rapport mot de senaste månadernas ekonomiska utveckling. Båda rapporterna är framtagna för att tjäna som underlag i den nu pågående avtalsrörelsen.

Upplägget i båda rapporterna, och de bedömningar som arbetsgruppen gör, följer de resonemang och principiella förhållningssätt som redovisas i skriften ”Bästa möjliga – om lönebildning och samhällsekonomi”.

Denna rapport följer samma disposition som höstens rapport. Efter en sammanfattande bedömning följer sex kapitel. De sex kapitlen behandlar ”Omvärlden”, ”Industrins konkurrenskraft”, ”Sveriges ekonomi”, ”Inflation”, ”Sysselsättning och arbetsmarknad” och ”Löner”. I rapporten finns också en bilagedel med ett antal uppdaterade diagram.

De bedömningar som arbetsgruppen gör i rapporten står rapportförfattarna själva för.

I arbetsgruppen som arbetat fram denna rapport har ingått Lars Jagrén och Tobias Brännemo, Unionen, Maja-Malin Ekelöf och Erica Sjölander, IF Metall, Karin Ewelönn, GS, Staffan Bjurulf, Sveriges Ingenjörer, Martina Hansson och Göran Nilsson, Facken inom industrin.

*Göran Nilsson
Kanslichef
Facken inom industrin
1 mars 2016*

Innehåll

1. SAMMANFATTANDE BEDÖMNINGAR	2
2. OMVÄRLDEN	3
3. INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT	5
4. SVERIGES EKONOMI	8
5. INFLATION	11
6. SYSSELSÄTTNING OCH ARBETSMARKNAD	13
7. LÖNER.....	16
8. BILAGOR.....	19

1. Sammanfattande bedömningar

Den bild av de ekonomiska förutsättningarna inför avtalsrörelsen 2016 som gavs i rapporten ”Ekonomiska bedömningar – hösten 2015” stämmer i allt väsentligt också idag. Det visar denna uppdatering. Analysen av utvecklingen under avtalsperioden 2013-2015 samt bedömningarna av löneutrymmet är likaså densamma. Det innebär att vi bedömer att löneutvecklingstakten under avtalsperioden 2013-2015 varit väl avvägd utifrån de förutsättningarna som gällt.

Som vi konstaterade i höstens rapport är konjunkturläget nu bättre än 2013 och den kostnadsmissiga konkurrenskraften har förbättrats under avtalsperioden till följd av en svagare krona. Detta bör dock inte tas till intäkt för högre lönekrav. En granskning av ett antal olika nyckelfaktorer¹ som är väsentliga för löneutrymmet ger inte stöd för att de ekonomiska förutsättningarna kan förväntas utvecklas annorlunda den närmaste tiden jämfört med situationen under innevarande avtalsperiod. Av samma skäl som i höstens rapport avråder vi därför från några väsentliga upp eller nedväxlingar av löneökningstakten.

Vi vill lyfta fram några av de iakttagelser och slutsatser vi dragit utifrån föreliggande rapport. Prognoserna för utvecklingen i omvärlden som helhet har generellt sett justerats ner något jämfört med i höstas. Tillväxttakten i flera av de så kallade tillväxtländerna har dämpats påtagligt och det finns en risk för att den utvecklingen fortsätter. Ett antal råvaruberoende länder har fått större problem med sina ekonomier som en följd av de fallande energi- och råvarupriserna. Oron på de finansiella marknaderna har också ökat.

Utsikterna för Sveriges viktigaste handelspartners i Europa är dock fortsatt tämligen goda. Löneökningstakten i Europa är förhållandevis låg men reallönerna ökar nu i allt snabbare takt beroende på fallande priser. Löneökningstakten kan förväntas öka i takt med att konjunkturen stärks. Inom tillverkningsindustrin i Tyskland fortsätter löneökningstakten att ligga på en högre nivå, nära tre procent per år de senaste tre åren. Reallönerna beräknas ha ökat med 3 procent under 2015 inom tysk tillverkningsindustri.

I Sverige blev utvecklingen under andra halvåret 2015 och inledningen av 2016 bättre än vad som förutsågs i höstas. BNP-tillväxten blev högre, sysselsättningsökningen kraftigare och arbetslösheten har fallit mer än prognostiserat. Samtidigt har inflationen fortsatt att stiga. KPI rensat för Riksbankens egna ränteförändringar (KPIF) var i januari 1,6 procent. Sverige har idag en av Europas högsta inflationstakter. Bara tre länder (Norge, Österrike och Belgien) hade i januari en högre inflationstakt². Den extremt expansiva penningpolitiken och den nu också allt mer expansiva finanspolitiken driver på den svenska tillväxten.

Som framgick redan av rapporten hösten 2015 har svensk industris kostnadsmissiga konkurrenskraft stärkts under hela perioden 2013-2015. De nya utfallsdata som publicerats sedan dess visar på resultat i form av ökad export och industriproduktion. I en del branscher är utvecklingen mycket stark medan det finns stora problem i andra. Om man ser till svensk industri i sin helhet pekar många indikatorer på en fortsatt god utveckling framöver även om utvecklingen på längre sikt är mera osäker. Svensk industriproduktion ökar nu snabbare än Europasnittet och beräkningar av industris förädlingsvärdepriser visar på en ökningstakt på ungefär 2 procent per år under perioden 2013-2015.

---

¹ Den långsiktiga utvecklingen av produktiviteten, förädlingsvärdepriserna, bytesförhållandet och lönsamheten i svensk industri.

² Mätt med HIKP.

2. Omvärlden

I höstens rapport drogs slutsatsen att den ekonomiska utvecklingen i OECD-länderna är förhållandevis god, medan det i tillväxtländerna skett en dämpning av tillväxttakten. Den beskrivningen stämmer i huvudsak fortfarande. Dock har tillväxttakten dämpats ytterligare i tillväxtländerna sedan rapporten släpptes. Likaså har det skett en svag nedrevidering av prognosen för den ekonomiska utvecklingen i USA.

Både Konjunkturinstitutet och IMF har nedreviderat sina tillväxtprognoser för världsekonomin något sedan i höstas. IMF prognosticerade i januari 2016 en världsekonomisk tillväxt om 3,4 procent 2016 och 3,6 procent 2017. OECD:s prognos från februari 2016 låg istället något lägre, på 3 procent 2016 och 3,3 procent 2017 (se tabell 2.1).

Tabell 2.1 BNP i utvalda länder och regioner

BNP	2015	2016	2017
Danmark	1,4	1,7	1,9
Finland	0,2	1,0	1,4
Frankrike	1,1	1,2	1,5
Tyskland	1,4	1,3	1,7
Spanien	3,2	2,7	2,5
Euroområdet	1,5	1,4	1,7
Sverige	3,8	3,9	2,5
Norge	2,1	1,7	2,3
Storbritannien	2,2	2,1	2,0
USA	2,4	2,0	2,2
Kina	6,9	6,5	6,2
Världen	3,0	3,0	3,3

Källa: OECD februari 2016, för Spanien OECD november 2015 och för de nordiska länderna: Konjunkturinstitutet

Återhämtningen i Europa fortsätter på sin inslagna bana. Inköpschefsindex visar på fortsatt tillväxt i euroområdet och arbetsmarknaden förbättras långsamt. Dessutom sker förbättringar av detaljhandeln. Spanien, Storbritannien och i viss mån också Tyskland väntas visa starka tillväxtsiffror såväl 2016 som 2017. Vad gäller våra nordiska grannländer är utvecklingen i Norge och Finland fortsatt svag. Det låga oljepriset utgör en stor hämsko för den norska ekonomin och den norska kronan är nu billigare än på hela 2000-talet. Finlands strukturproblem i framförallt IT-sektorn, skogs- och stålindustrin spökar fortfarande även om en vändning av den ekonomiska utvecklingen väntas vara i antågande.

USAs ekonomi fortsätter att växa, även om prognosen för 2016 är något nedreviderad sedan i höstas. Tillväxten drivs av en stark arbetsmarknad med stora sysselsättningsökningar under 2015 och av en stark privat konsumtion. Förtroendet från hushållen tyder också på fortsatt tillväxt. Samtidigt hämmar den starka dollarn exportutvecklingen. Den amerikanska centralbanken Federal Reserve som för första gången på nästan tio år höjde räntan i december väntas avvakta med kommande höjningar en period, bland annat på grund av den ekonomiska och finansiella osäkerheten i omvärlden.

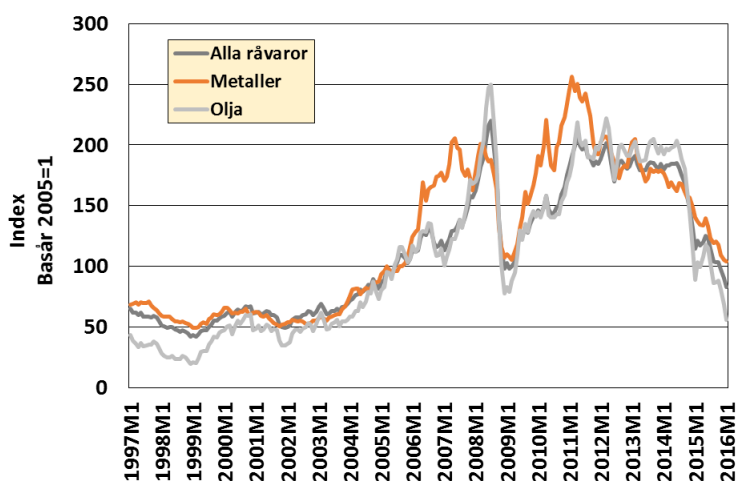
Utvecklingen i Kina är fortfarande ett stort orosmoment. Världsekonomin påverkas på flera sätt av den omställning som pågår i landet³. Kinas minskade efterfrågan slår igenom på såväl

³ Se ”Ekonomiska bedömningar Hösten 2015”.

världshandelsutvecklingen, råvarupriserna som börser. Inledningen av börsåret 2016 har varit det sämsta i modern tid. Den globala finansiella oron har ökat något sedan i höstas. Överhuvudtaget är nedåtriskerna fortfarande dominerande.

I novemberrapporten behandlades det kraftiga prisfallen på olja och andra råvaror i en särskild fördjupningsruta. Ytterligare prisfall sågs som en uppåtrisk. En chans till en starkare ekonomisk utveckling. Något oväntat har oljepriset fortsatt att sjunka sedan i höstas och befinner sig nu på sin lägsta nivå på mer än tio år (se diagram 2.1). Vad kan man då förvänta sig att dessa prisfall har för effekt på utvecklingen av den globala ekonomin och svensk ekonomi i synnerhet?

Diagram 2.1 Råvaruprisutvecklingen jan 1997-jan 2016

Källa: IMF

De omedelbara effekterna av de kraftiga prisfallen är olika för olika länder beroende på om länderna är nettoexportör eller nettoimportör av råvaror. På motsvarande sätt är effekten olika för olika branscher inom ett land. De långsiktiga effekterna beror också på om prisfallen beror på att utbudet ökat eller på en lägre efterfrågan. Beror prisfallet på ett ökat utbud kan det förväntas ha mer varaktigt positiva effekter. Bedömare av energi- och oljemarknaderna gör bedömningen att åtminstone en del av prisfallet på olja beror på ett ökat utbud.

Vad har då fallet i priset på olja och andra råvaror betytt för utvecklingen av världsekonomin så här långt? En tydlig effekt är att många länder som har en stor råvaruexport har fått stora problem med sina inhemska ekonomier. Som en följd av det har ett flertal råvaruproducerande länder som byggt upp stora fonder tvingas sälja tillgångar för att täcka upp underskott i offentliga finanser. Det har bidragit till att sätt press på världens aktiemarknader. En annan effekt är att prisfallet bidragit till att reallönerna, exempelvis i flertalet västeuropeiska länder har fått en skjuts uppåt.

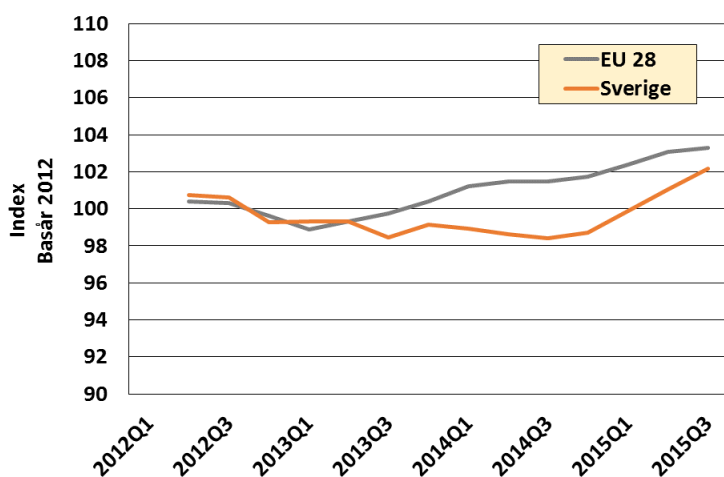
Däremot tycks den totala effekten på investeringsnivån vara negativ. Investeringarna i stora delar energi- och råvaruutvinning och därtill kopplad tillverkningsindustri har minskat. OPEC länderna agerar också på ett annat sätt än de gjort tidigare när oljepriset fallit. Tidigare har OPEC länderna strypt utbudet av olja när priserna föll i syfte att hålla priset uppe. Strategin tycks nu istället vara att genom att hålla oljepriset på en låg nivå under lång tid få ner investeringsnivån i branschen. Den strategin verkar så här långt också ha varit framgångsrik.

3. Industrins konkurrenskraft

I höstens rapport gjordes bedömningen att den svenska industrins konkurrenskraft stärkts under den gångna avtalsperioden. Detta efter att industrins konkurrenskraft under åren 2012-2013 varit ansträngd. Den förbättrade konkurrenskraften bidrog till en ökad industriproduktion under 2015. Vår uppdatering bekräftar dessa bedömningar och nya data stärker bilden av en vändning och starkare utveckling för svensk industriproduktion. Många indikatorer pekar på en fortsatt god utveckling framöver även om utvecklingen på längre sikt blir lite mera osäker. Att Sveriges relativa arbetskraftskostnad har minskat gentemot Västeuropa beror främst på en försvagad kronkurs.

Efter en period med en sämre utveckling än Europasnittet ökar nu den svenska industriproduktionen snabbare än EU-snittet (se diagram 3.1). Nya data stärker därmed den bild som gavs i höstens rapport.

Diagram 3.1 Produktionsutveckling i tillverkningsindustrin, 2012Q1-2015Q3

Källa: Eurostat

Konjunkturinstitutets konfidensindikator för tillverkningsindustrin har under januari och februari månad legat på höga nivåer. Exportchefsindex för första kvartalet 2016 visade det högsta utfallet sedan tredje kvartalet 2014 med förväntningar om en ökad exportförsäljning på tre månaders sikt. Industriproduktionsindex föll dock tillbaka något i december i jämförelse med månaden innan.

Nya siffror på lönsamheten bekräftar bilden av ett förbättrat lönsamhetsläge för industrin sedan 2013. SCBs preliminära statistik över företagens ekonomi visar att tillverkningsindustrins avkastning på eget kapital steg från 7,7 procent 2013 till 8,8 procent 2014 och att rörelsemarginalen ökade från 4,4 procent till 5,5 procent. Trots att det är nya siffror sedan i höstas är de relativt gamla redan. En mer uppdaterad indikator på industrins lönsamhet kommer från företagens egna bedömningar. I höstas konstaterades att företagen bedömde att lönsamheten under 2015 års två första kvartal var bättre än vad som utgjort snittet sedan första kvartalet 1998. Den utvecklingen bröts dock för de två sista kvartalen 2015 då lönsamheten återigen bedömdes som något svagare.

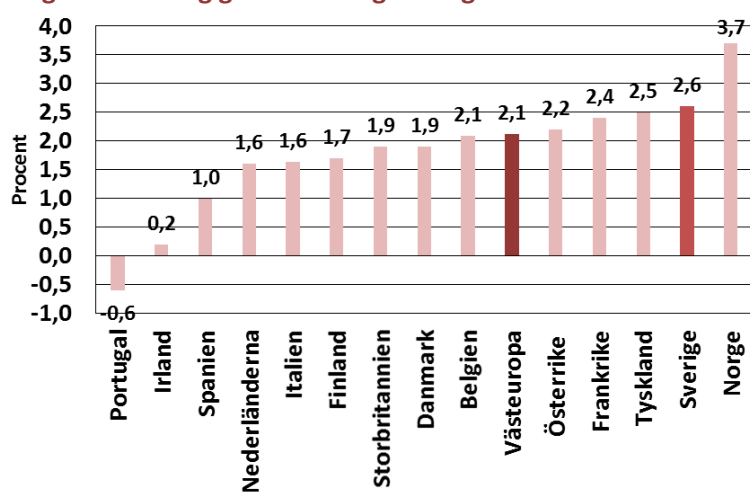
Kapacitetsutnyttjande inom industrin ligger kvar på en betydligt högre nivå än 2012 och 2013 men har inte fortsatt att stiga. Under det fjärde kvartalet 2015 sjönk utnyttjandegraden tillbaka något. Ide materiella industriinvesteringarna väntas bli fortsatt svaga. Under 2015 skedde en viss volymtillväxt i materiella investeringarna men under 2016 väntas de åter sjunka.

Vad avser utvecklingen av immateriella investeringar finns indikatorer på att dessa ökar på nytt. Forskning och utveckling är prioriterat i de svenska företagen. Nästan 70 procent av företagen har någon form av forsknings- och utvecklingsarbete. Enligt en färsk undersökning som Sveriges Ingenjörer gjort ökar nu satsningarna på forskning och utveckling i storföretagen i Sverige. Med bas i utveckling av produktionen skapar detta också förutsättningarna för att utveckla industrinära tjänster. Det innebär nya jobb direkt i industrin och hos industrinära tjänsteföretag.

Efter att ha inkluderat 2015⁴ i analysen av arbetskraftskostnadsutvecklingen efter finanskrisen så blir bilden i stort sett den samma som den i höstens rapport. Det har skett en nedväxling i arbetskraftskostnadsutvecklingen efter finanskrisen i alla jämförda länder. Några länder har haft en högre utvecklingen av arbetskraftskostnaden 2015, bland annat Tyskland och Frankrike. Det medför att skillnaden jämfört med Sverige blir något mindre under perioden 2010-2015 jämfört med 2010-2014.

Diagram 3.2 Årlig genomsnittlig ökning av arbetskraftskostnad, Västeuropa 2010-2015

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Ännu saknas uppgifter om produktivitetsutvecklingen för 2015. Uppgifterna om arbetskraftskostnad, produktivitet och enhetsarbetskraftskostnad (ULC) i tabell 3.1 bygger på att produktiviten utvecklas på samma sätt 2015 som 2013-2014. Uppgifter för arbetskraftskostnaderna och växelkurs har däremot uppdateras med 2015 års uppgifter⁵.

Tabell 3.1 RULC inom gruv-och tillverkningsindustrin*, årligt genomsnitt 2013-2015

	Arbetskraftskostnad	Produktivitet	ULC	Växelkurs	RULC
Sverige	2,0	1,5	0,5	0,0	
Västeuropa	2,1	1,2	0,9	2,3	
Skillnad	-0,1	0,3	-0,4	-2,3	-2,7

Källa: Eurostat Labour Cost Index, Konjunkturinstitutet och växelkurser från Riksbanken.

*Data för Västeuropa innefattar endast tillverkningsindustrin

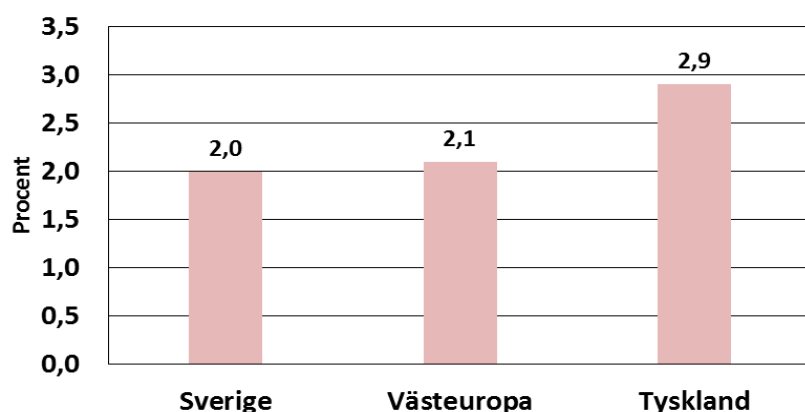
⁴ För att få ett mått på ökningen av arbetskraftskostnaderna 2015 har vi använt oss av utvecklingen under de tre första kvartalet 2015 och jämfört dem med det tre första kvartalerna 2014.

⁵ Arbetskraftskostnadsutveckling enligt Eurostats LCI används för att kunna ha med utvecklingen för 2015.

Bilden stämmer med den som gavs i höstens rapport. Enhetsarbetskraftskostnaden har utvecklats i något långsammare takt i Sverige än i Västeuropa 2013-2015. De relativa enhetsarbetskraftskostnaderna (RULC) visar på en fortsatt stärkning av Sveriges kostnadsmässiga konkurrenskraft gentemot Västeuropa, detta till stor del på grund av en fortsatt försvagad kronkurs under 2015 (se tabell 3.1).

Ny data stärker bilden av att Tyskland haft en högre ökning av arbetskraftskostnaderna än Sverige och Västeuropa⁶ i genomsnitt under den senaste avtalsperioden. Totalt har Tyskland haft en årlig genomsnittlig ökning på 2,9 procent, jämfört med Sverige på 2,0 procent och Västeuropasnittet på 2,1 procent (se diagram 3.3).

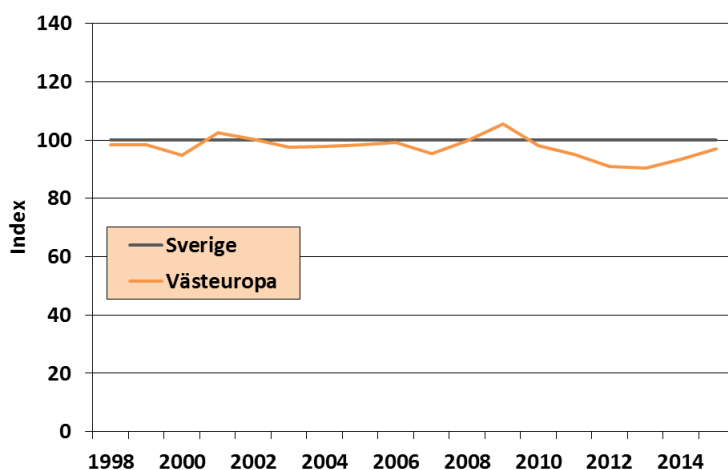
Diagram 3.3 Ökning av arbetskraftskostnad 2013-2015

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Skillnaden i arbetskraftskostnad mellan Sverige och Västeuropa fortsätter att minska under 2015. Detta mycket på grund av en fortsatt försvagad kronkurs under 2015. År 2015 var arbetskraftskostnaden i Sverige och Västeuropa på nästan samma nivå (se diagram 3.4).

Diagram 3.4 Relativ arbetskraftskostnad, Västeuropa 1998-2015

Källa: Conference Board, Riksbanken, Labour Cost Index och egna beräkningar

⁶ Med Västeuropa avses ett konkurrenskraftvägt genomsnitt.

4. Sveriges ekonomi

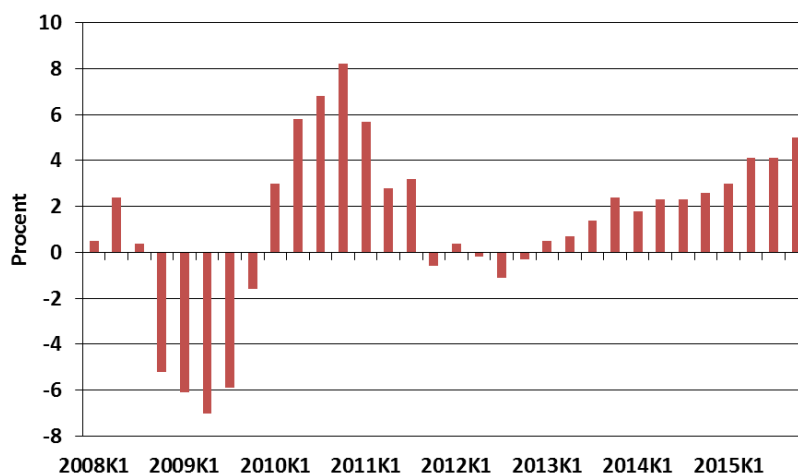
I höstens rapport bedömdes att återhämtningen i den svenska ekonomin skulle fortsätta under 2016. Återhämtningen skulle stödjas av en något bättre internationell konjunktur (framför allt i Europa). Motorn i uppsvinget antogs vara hushållens konsumtion och investeringar i anläggningar/bostäder. Samtidigt som stigande nettoexport och offentlig konsumtion gradvis skulle få en ökande betydelse. BNP beräknades då öka med omkring 3 procent både 2015 och 2016. Denna bild av en fortsatt god utveckling i den svenska ekonomin stämmer fortfarande väl i sina huvuddrag. Totalt sett har tillväxtprognoserna för både 2015 och 2016 reviderats upp. Tar man med även 2017 visar prognoserna på en något dämpad tillväxt.

Det som hänt sedan i höstas kan i grova drag hänföras till tre olika, och delvis motverkande faktorer.

För det första har prognoserna för tillväxten i omvärlden justerats ned något⁷. Framst beroende på en svagare tillväxt i råvarubaserade ekonomier men också pga. en marginell nedjustering av tillväxten i USA. Det påverkar svensk export, men trots detta har exportprognoserna skrivits upp något till följd av en snabbare ökning under 2015. Den ökade internationella osäkerheten märks istället främst på att prognoserna för näringslivets investeringar skrivits ned.

För det andra blev utfallet för tredje kvartalets BNP i Sverige betydligt starkare än flertalet bedömare väntade sig. BNP för fjärde kvartalet 2015 fortsatte i samma anda, och gav 1,3 procent högre BNP än tredje kvartalet. Detta gjorde att BNP ökade med 4,1 procent 2015 jämfört med 2014. Den oväntat höga nivån under slutet av 2015 påverkar även prognoserna för 2016 positivt. I diagram 4.1 visas svensk BNP-utveckling från första kvartalet 2008 till fjärde kvartalet 2015.

Diagram 4.1 Den svenska tillväxten, 2008K1-2015K4

Källa: SCB Nationalräkenskaperna

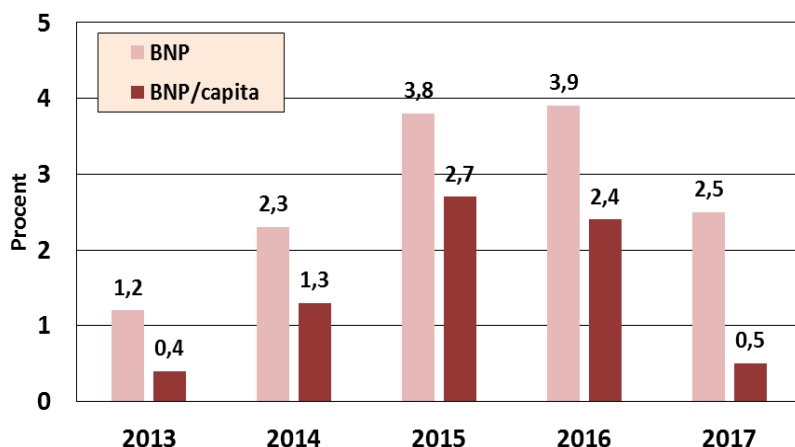
För det tredje påverkas prognoserna av det oväntat stora inflödet av flyktingar under 2015 som också väntas ligga kvar mycket högt 2016. Det ökande antalet flyktingar för med sig att den offentlig konsumtion, men även i viss utsträckning den privata konsumtionen, skrivits upp. Den tidigare finansieringsprincipen krona-för-krona som gällt för de statliga utgifterna appliceras inte längre. Det har inneburit att osäkerheten om statsutgifterna blivit större och att överskotts målet (under överskådlig tid) är överspelat. Underskotten i statsbudgeten kommer att öka de närmaste åren trots den snabba tillväxten.

⁷ Se kap 2 Omvärlden.

Den ekonomiska politiken är därmed totalt sett mycket expansiv, med stigande underskott och en mycket låg räntenivå. En snabb ekonomisk tillväxt, men med växande underskott är en ovanlig situation.

En effekt av den snabba befolkningsutvecklingen är att skillnaden mellan BNP-tillväxten och tillväxten av BNP per capita har ökat och kommer att öka ännu mer under de kommande åren. I ett längre historiskt perspektiv har skillnaderna oftast varit små. Under 2016 väntas skillnaden mellan BNP-tillväxten och tillväxten i BNP per capita bli omkring 1,5 procentenheter, för att sedan stiga till 2 procentenheter under 2017 (se diagram 4.2).

Diagram 4.2 BNP och BNP per capita

Källa: Konjunkturinstitutet december 2015

Under de kommande åren väntas den offentliga konsumtionen öka betydligt snabbare än den privata (se tabell 4.1). Men även den privata konsumtionen ökar snabbt. Det kan förklaras dels av stigande sysselsättning och därmed högre lönesummor, men också av en stark befolkningsökning. De faktorerna väger tyngre än såväl en mer dämpad tillväxt i reallönerna när inflationen stiger, som den dämpande effekten på konsumtionen av skatteökningar på inkomster, energi och viss konsumtion. Hushållens konsumtion beräknas av både Konjunkturinstitutet och Riksbanken totalt sett stiga med 2,8 procent 2016 jämfört med 2,4 procent 2015.

Tabell 4.1 Försörjningsbalans för Sverige

	2015		2016		2017	
	KI	RB	KI	RB	KI	RB
Hushållens konsumtionsutgifter	2,4	2,4	2,8	2,8	2,6	3,0
Offentliga konsumtionsutgifter	2,6	2,2	4,9	4,0	2,5	2,5
Fasta bruttoinvesteringar	7,2	7,3	5,2	5,1	4,0	4,7
Lagerinvesteringar	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Export	4,7	4,8	4,7	5,5	3,6	4,4
Import	4,3	4,4	4,9	6,3	4,8	5,4
Bruttonationalprodukt	3,8	3,7	3,9	3,6	2,5	2,9
Bruttonationalprodukt, per capita	2,7		2,4		0,5	

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken

Den mycket snabba ökningen av den offentliga konsumtionen bedöms ske, både till följd av ”planerade” satsningar på främst olika typer av kommunal service och mer oplanerade kostnadsökningar på grund

av den kraftigt ökade invandringen. Totalt sett väntas de offentliga utgifterna öka med 4 procent eller mer 2016.

Under 2015 var det framför allt bostadssektorn som drog upp investeringstakten i ekonomin. Under loppet av 2015 steg dock gradvis även näringslivets investeringar. Den utvecklingen väntas fortsätta under 2016. Resursbrister innebär att bygginvesteringarna ökar i långsammare takt, medan näringslivets investeringar väntas öka i takt med högre kapacitetsutnyttjande och hygglig lönsamhetsutveckling. Bilden är således mycket snarlik den i höstas.

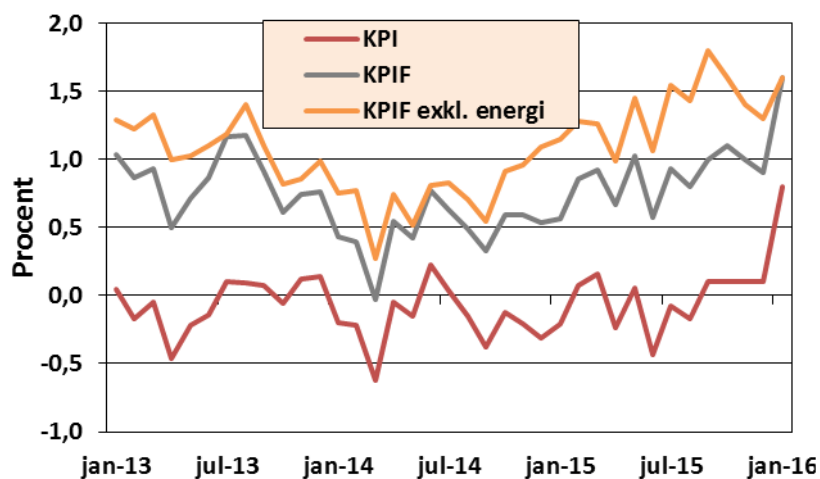
I höstens rapport skrev vi att det finns tecken på att den negativa utvecklingen av industriproduktionen under 2011-2015 nu verkar ha vänt. Även fjärde kvartalet 2015 visar att trenden fortsätter, industriproduktionen fortsätter utvecklas starkt med 1,7 procent högre än kvartal tre.

5. Inflation

Av höstens rapport framgick att inflationen under den senaste avtalsperioden 2013-2015 varit låg. KPI-inflationen pendlade runt nollstrecket. Samtidigt visade andra mått att den underliggande inflationen i svensk ekonomi varit betydligt högre och att inflationstakten sedan mitten av 2014 stiger. Prognoserna för 2016 och 2017 visade på en fortsatt stigande inflationstakt. Ny data bekräftar den bilden som gavs i höstens rapport. Riksbanken fortsätter att föra en extremt expansiv penningpolitik och inflationen närmar sig målet på två procent.

Sedan höstens rapport har inflationssiffrorna för månaderna oktober 2015 till januari 2016 kommit. Trenden är en fortsatt succesivt stigande inflation. I januari 2016 tog inflationen dessutom ett rejält skutt uppåt då KPI-inflationen hamnade på 0,8 procent och KPIF-inflationen på 1,6 procent. Det är den högsta KPI-inflationen sedan 2012 och den högsta KPIF-inflationen sedan 2011. Ökningen av KPIF exklusive energi var i januari 1,6 procent (se diagram 5.1). Av ökningen i inflationstakt beror 0,3 procentenheter på ändringar av skatter, framförallt sänkt rotavdrag och höjda punktskatter på drivmedel. Men ökningen var bred. Exempelvis ökade priserna på posterna livsmedel, kläder och skor, transporter, restauranger och logi alla med mellan 2 och 3 procent.

Diagram 5.1 KPI, KPIF och KPIF exkl. energi, 12 månaders takt

Källa: SCB

Prognosmakare spår att inflationen blir högre 2016 och 2017 jämfört med 2015 (se tabell 5.1). Riksbanken, som hade högre inflationsprognoser än många andra i början av hösten 2015, har reviderat ned sina prognoser. De ligger nu närmare andra bedömare och räknar med att det kommer att ta längre tid att nå inflationsmålet. En betydelsefull orsak till nedrevideringen är det nya prisfallet på olja och vissa andra råvarupriser. Av Riksbankens nedrevidering av KPIF-prognosen för 2016 beror 0,3 procentenheter på lägre energipriser. En annan orsak till den lägre KPIF-prognosen är att hyreshöjningarna för 2016 förväntas bli mycket låga. Men nedrevideringen beror också på att inflationsutfallen under november och december blev lägre än vad Riksbanken räknat med. Inflationsutfallet för januari var å andra sidan något högre än Riksbankens prognos från den 11 februari.

Riksbankens fokus på inflationsmålet har gett resultat. Inflationen stiger sedan 2014 och inflationsförväntningarna sedan inledningen av 2015. Inflationen i Sverige är nu klart högre än i euro-området. Harmoniserat index för konsumentpriser (HIKP) är ett index för internationella

jämförelser av inflationen. Enligt HIKP har inflationstakten i Sverige varit högre än euro-snittet sedan december 2014. I januari 2016 var inflationstakten i Sverige, mätt med HIKP, en procentenhet högre än euro-snittet (se diagram 8.1 i Bilagor).

Tabell 5.1 Inflationsprognoser, årlig procentuell förändring

	2015	2016	2017
Konjunkturinstitutet (dec)			
KPI	0,0 (0,0)	0,9 (0,9)	2,2 (2,2)
KPIF	0,9 (0,9)	1,5 (1,5)	1,7 (1,7)
KPIF exkl energi	1,4 (1,4)	1,6 (1,6)	1,7 (x)
Riksbanken (feb 2016)			
KPI	0,0 (0,0)	0,7 (1,8)	2,1 (2,8)
KPIF	0,9 (0,9)	1,3 (2,0)	2,1 (2,2)
KPIF exkl energi	1,4 (1,4)	1,6 (2,0)	1,9 (2,1)

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken. Siffrorna inom parentes är från EKB hösten 2015.

Riksbanken fortsätter att föra en extremt expansiv penningpolitik i syfte att återföra inflationen till två procent. I februari sänkte Riksbanken styrräntan med ytterligare 0,15 procentenheter till -0,5 procent och ändrade prognosen för reporäntan så att en första höjning nu prognostiseras ske först i mitten av 2017. Riksbanken anger flera motiv för sänkningen. Osäkerheten på de finansiella marknaderna har tilltagit under de senaste månaderna. Penningpolitiken i flera andra länder förväntas bli mer expansiv än vad Riksbanken räknade med tidigare och dessutom var den svenska inflationen under några månader under hösten något lägre än vad Riksbanken prognostiserat. Riksbanken fortsätter också med att signalera att de har hög beredskap för att vidta ytterligare åtgärder för att höja inflationstakten om det skulle visa sig behövas.

Högre förädlingsvärdepriser inom industrin

Prisförändringen på det svensk industri förädlar (förädlingsvärdepris) beror dels på det pris företagen får ut på de produkter de säljer och dels på vad de betalar för de produkter de köper in (insatsvaror). Utvecklingen av förädlingsvärdepriset på svenska industriprodukter var under en lång följd av år före finanskrisen negativt. Det vill säga förädlingsvärdepriset föll. Efter finanskrisen har industrins förädlingsvärdepris istället stigit. Det gäller även under innevarande avtalsperiod. Enligt Konjunkturinstitutets uppskattning ökade industrins förädlingsvärdepris med ungefär 2 procent per år under perioden 2013-2015.

6. Sysselsättning och arbetsmarknad

I höstens rapport bedömdes sysselsättningen i Sverige öka med 200 000 personer mellan 2013 och 2016. Arbetslösheten väntades bli i genomsnitt 7,5 procent under 2015 och 7,4 procent under 2016. I övrigt konstaterades att matchningen på svensk arbetsmarknad fungerade dåligt och att en allt större andel av de arbetslösa tillhör någon av grupperna med svag ställning på arbetsmarknaden. Den uppdatering som görs i denna rapport visar på en ännu starkare utveckling på arbetsmarknaden med högre sysselsättning och lägre arbetslöshet. Effekterna av den ökade flyktinginvandringen bidrar till större osäkerheten i prognoserna.

I Konjunkturinstitutets decemberprognos var sysselsättningsökningen uppskriven med 20 000 personer under 2016 och ökningen jämfört med 2013 blir därmed cirka 220 000 personer. Under 2017 väntas antalet sysselsatta öka med drygt 80 000 personer. Inom industrin väntas antalet sysselsatta vara oförändrat mellan 2016 och 2017.

Arbetslösheten blev i genomsnitt 7,4 procent för helåret 2015. Arbetslösheten sjönk under året och var i december nere på 7,0 procent, i säsongsrensade data. Även i januari 2016 var arbetslösheten 7,0 procent. I Konjunkturinstitutets decemberprognos väntades arbetslösheten sjunka till 6,8 procent 2016 och 6,5 procent 2017. Riksbanken spådde i sin februariprognos en arbetslöshet på 6,8 procent för 2016 och 6,7 procent för 2017.

Det totala antalet varsel blev lägre under 2015 än under 2014 och faktiskt det lägsta helårstalet sedan 2007. Det var framförallt under det andra halvåret som varseltalen sjönk jämfört med motsvarande period föregående år. Inom tillverkningsindustrin var antalet varsel 2015 ungefär detsamma som under 2014.

Arbetslöshetsprognoserna för 2016 och 2017 är alltså ganska kraftigt nedskrivna sedan i höstas och antalet sysselsatta väntas öka snabbare än man tidigare trott. Ungdomsarbetslösheten har sjunkit under det senaste året och var i säsongsrensade och utjämnade tal 18,9 procent i januari 2016 jämfört med 21,8 ett år tidigare. Men det finns fortfarande stora problem på arbetsmarknaden med en allt större tudelning. Samtidigt som det skapas många arbetstillfällen och fler personer blir sysselsatta finns det en allt större grupp arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen delar in de arbetssökande som har en svag ställning på arbetsmarknaden i fyra grupper. De fyra grupperna är; personer med högst förgymnasial utbildning, personer födda utanför Europa, personer med funktionshinder som innebär nedsatt arbetsförmåga samt personer över 54 år. Enligt Arbetsförmedlingens prognoser kommer 75 procent av de arbetslösa mot slutet av 2016 att tillhöra någon eller flera av dessa fyra grupper.

Effekter av ökad flyktinginvandring

Den stora ökningen av flyktinginvandringen under 2015 kommer också innebära en utmaning för arbetsmarknaden framöver. Både Riksbankens och Konjunkturinstitutets senaste rapporter innehåller analyser av vilka effekter den ökade flyktinginvandringen får på arbetsmarknaden. Under 2015 sökte 163 000 personer asyl i Sverige. I Migrationsverkets senaste prognos redovisar man tre olika beräkningsalternativ för antalet asylsökande under 2016 och 2017 (se tabell 6.1). De tre alternativen bygger på olika scenarier för det totala antalet asylsökande till Europa samt olika effekter av övriga europeiska länders kontrollåtgärder.

Tabell 6.1 Migrationsverkets prognos för antalet asylsökande

	2016	2017
Beräkningsalternativ A	140 000	105 000
Beräkningsalternativ B	100 000	75 000
Beräkningsalternativ C	70 000	55 000

Källa: Migrationsverket (februari)

I mittenalternativet kommer antalet asylsökande vara 100 000 personer 2016 och 75 000 personer 2017. Migrationsverket är dock tydlig med att alla tre alternativ har lika stor sannolikhet. Antalet asylsökande kan också bli både färre och fler än alla dessa alternativ och prognoserna är behäftade med stor osäkerhet.

Den kraftiga ökningen av flyktinginvandringen under 2015 har gjort att handläggningstiderna på Migrationsverket har ökat markant. Det väntas nu ta 15-24 månader att få besked om uppehållstillstånd och handläggningstiderna kommer med stor sannolikhet fortsätta att bli ännu längre. Det är långt ifrån alla asylsökande som blir beviljade uppehållstillstånd. Av de cirka 59 000 asylärenden som avgjordes under 2015 resulterade 55 procent i ett beviljat uppehållstillstånd. 12 procent blev så kallade Dublinärenden där asylprövningen övertas av en annan stat enligt Dublinförordningen. I övriga fall resulterade asylprövningen i avslag.

Innan en person har fått uppehållstillstånd räknas personen inte som en del av befolkningen och därför inte heller som en del av arbetskraften. De personer som kommit till Sverige under hösten 2015 kommer att folkbokföras tidigast under 2017 och det kommer därför att ta tid innan effekterna av den ökade flyktinginvandringen kommer att synas i arbetsmarknadsstatistiken.

I tabell 6.2 redovisas arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad samt arbetslöshet för utrikes födda uppdelat på hur lång tid de varit i Sverige. Av tabellen framgår det att det för en stor andel nyanlända tar lång tid att etablera sig på arbetsmarknaden.

Tabell 6.2 Arbetskraftsstatus bland utrikes födda efter vistelsetid, 16-64 år, 2013

Vistelsetid	Arbetskraftsdeltagande (% av befolkningen.)	Sysselsättningsgrad (% av befolkningen)	Arbetslöshet (% av arbetskraften)
0-4 år	66,9	48,2	27,9
5-9 år	71,4	53,8	24,7
10-19 år	77,6	64,7	16,6
20-29 år	82,1	73,0	11,1
30 år eller längre	78,2	73,2	6,4
Utrikes födda totalt	75,8	63,4	16,3

Källa: SCB, Utrikes föddas arbetsmarknadssituation 2005-2013

För personer som har varit i Sverige kortare tid än tio år är sysselsättningsgraden runt 50 procent och arbetslösheten cirka 25 procent. Efter tio års vistelsetid stiger arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden och arbetslösheten sjunker. Uppgifterna gäller för 2013, alltså innan den stora ökningen av antalet asylsökande som skett under det senaste året. Med hänvisning till uppgifterna i tabell 6.2 gör Konjunkturinstitutet bedömningen att arbetskraftsdeltagandet bland de nyanlända inledningsvis kommer vara lägre än för genomsnittet av utrikes födda under ett antal år. Efter 15 år antas arbetslösheten bland flyktinginvandrarna vara på samma nivå som för genomsnittet av övriga utomeuropeiskt födda.

Den ökade flyktinginvandringen innebär också möjligheter för ekonomin och arbetsmarknaden på sikt. En större befolkning medför att det finns en större arbetskraft till förfogande. Det ökar ett lands möjligheter att producera varor och tjänster och ekonomins utbud kan därmed bli högre. En större befolkning medför även att ekonomins efterfrågan ökar, via ökad offentlig och privat konsumtion samt investeringar i produktionskapacitet och bostäder. De nyanlända har också en yngre åldersammansättning än befolkningen i övrigt, och om integrationen och etableringen på arbetsmarknaden fungerar väl kan det bidra till att minska de problem Sverige annars kommer få framöver med en allt mer åldrande befolkning.

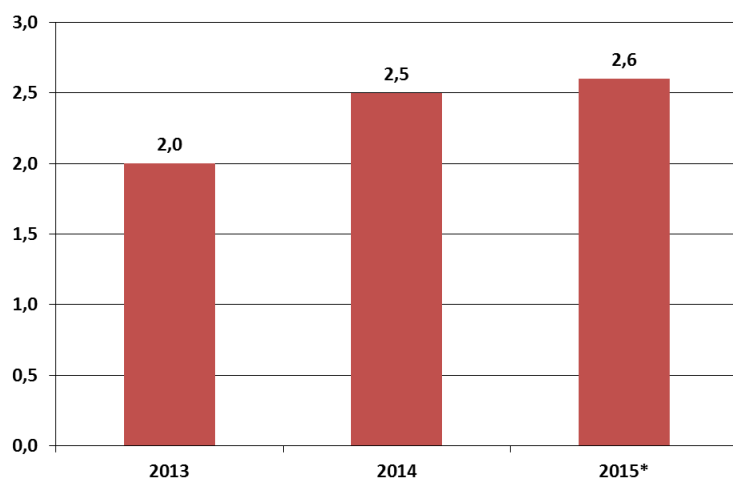
7. Löner

I höstens rapport gjordes prognosen att lönerna inom industrin skulle öka med 2,4 procent per år under avtalsperioden 2013-2015. En annan slutsats var att löneutvecklingstakten, både i Sverige och Västeuropa, hade växlat ned med cirka en procentenhet under perioden efter finanskrisen jämfört med perioden innan. Båda dessa slutsatser stämmer även efter uppdateringen med nya data som gjorts i detta avsnitt.

Löneutvecklingen inom gruv- och tillverkningsindustrin förväntas bli 2,6 procent 2015 enligt konjunkturlönestatistiken (se diagram 7.1). Löneutvecklingen 2014 var på 2,5 procent efter revideringar. Löneökningstakten 2013 var lägre 2,0 procent. Det ger en årlig genomsnittlig ökning på 2,4 procent 2013-2015.

Att löneökningarna var lägre 2013 beror dels på periodiseringen av de centrala avtalen, 2012 respektive 2013-2015, vilket medförde att det inte blev några centrala löneökningar under februari och mars 2013 och dels på att löneökningarna enligt 2013 års avtal hade en profil som innebar att höjningarna 2014 och 2015 var något högre.

Diagram 7.1 Löneutveckling gruv- och tillverkningsindustrin

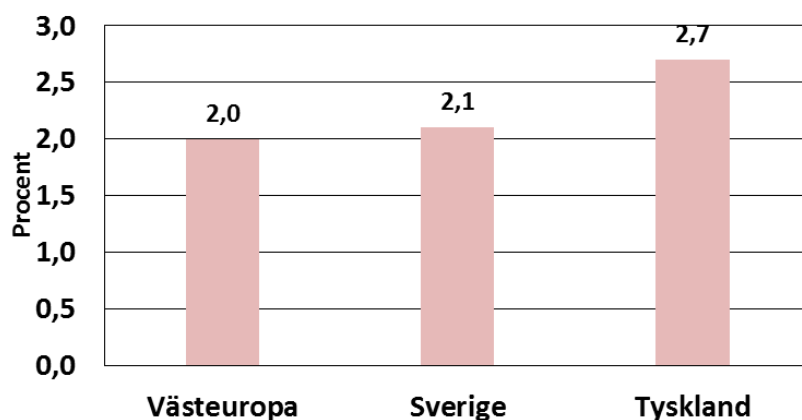
Källa: Konjunkturinstitutet
*År 2015 är en prognos

Enligt Eurostat⁸ är löneutvecklingen för Sverige och Västeuropa i genomsnitt i stort sett densamma under perioden 2013-2015 (diagram 7.2). Skillnaden är marginell. Löneutvecklingen i Sverige 2,1 procent och i Västeuropa i snitt 2,0 procent per år.

Bilden av att Tyskland har växlat upp i ökningstakt och ligger en bit ovanför både Sverige och resten av Västeuropa stämmer fortfarande. Med 2015 inkluderat blir det än mer tydligt då Tyskland hade en genomsnittlig ökning på 2,7 procent 2013-2015 (se diagram 7.2).

⁸ LCI=Labour Cost Index.

Diagram 7.2 Löneutveckling Sverige, Tyskland och Västeuropa 2013-2015

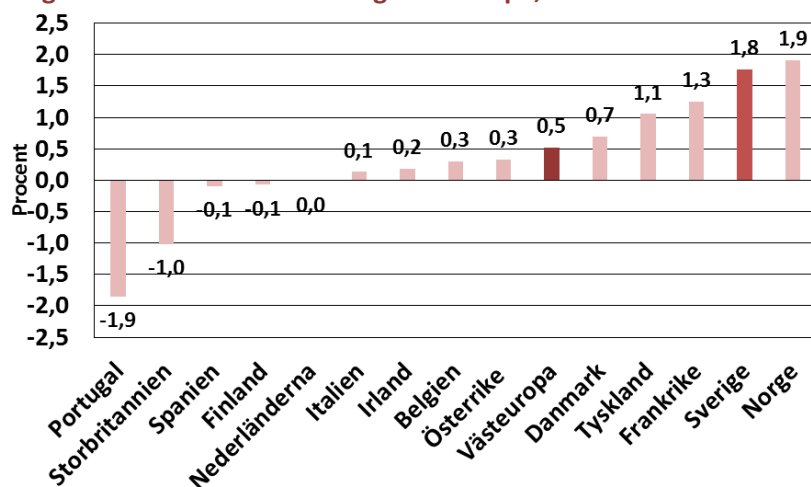
Källa: Eurostat Labour Cost Index

Reallöneutvecklingen och svensk reallöneutveckling med fast ränta förväntas bli den samma som i höstens analys. Prognosen av löneutvecklingen är tagen från Konjunkturinstitutets konjunkturlönestatistik och prognosen för 2015 har inte reviderats sedan i höstas, däremot ligger 2014 år utveckling något lägre efter revideringar.

Höstens slutsats att reallöneutvecklingen i Västeuropa varit betydligt svagare efter finanskrisen än före håller även när 2015 tas med i beräkningen. Men för flera länder blir bilden lite ljusare då 2015 inkluderas. Det beror på att reallönerna steg påtagligt 2015 i många av de västeuropeiska länderna. Den högsta reala ökningstakten 2015 står Tyskland för med 3,0 procent i genomsnitt vilket ger en årlig genomsnittlig löneökningstakt på 1,1 procent 2010-2015 (se diagram 7.3). För euro-länderna steg reallönerna 2015 i snitt med 1,7 procent. En effekt av den låga prisökningen.

Sett över hela perioden 2010-2015 toppar Norge och Sverige. Reallöner ökade något mer i Sverige 2015 än i Norge, vilket gjort att Sverige knappt in på Norge i diagram 7.3. Vi har använt oss av HIKP för alla länder utom för Sverige

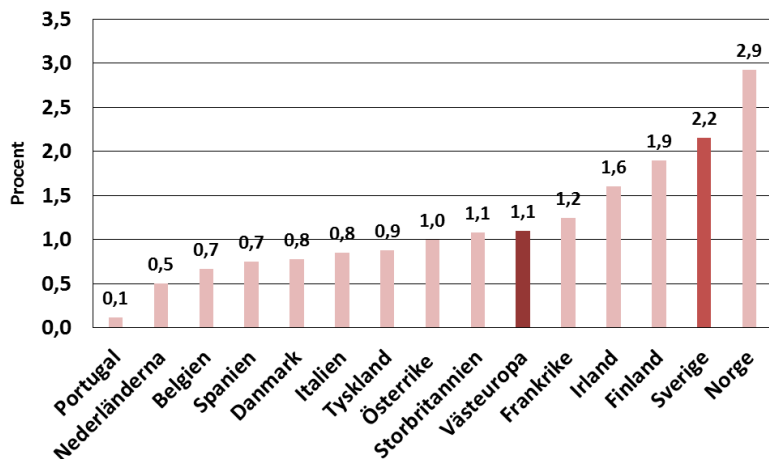
Diagram 7.3 Reallöneutveckling Västeuropa, 2010-2015

Källa: Eurostat Labour Cost Index, Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet

Sett till hela industriavtalsperioden har samtliga länder haft en positiv real löneökningstakt (se diagram 7.4). Västeuropasnittet ligger på 1,1 procent och Sverige och Norge toppar skalan. Tyskland ligger under Västeuropasnittet, mycket på grund utav en lägre utveckling under perioden innan finanskrisen.

Diagram 7.4 Reallöneutveckling Västeuropa, 1998-2015

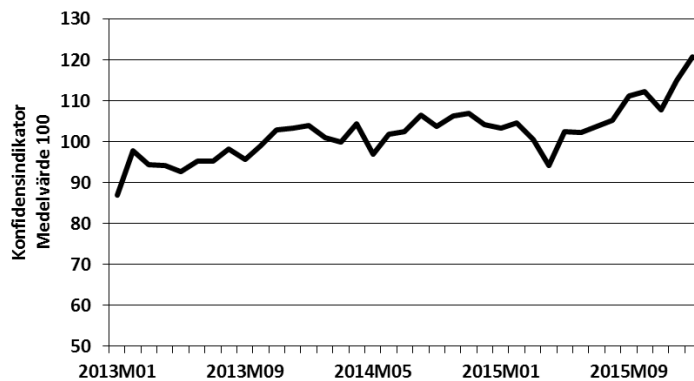
Källa: Eurostat Labour Cost Index, Eurostat HIKP, Konjunkturinstitutet

Olika källor för löneutvecklingen

Löneutvecklingen varierar en del beroende på vilken källa som används. I tabell 8.2 i ”Bilagor” jämförs utvecklingen enligt olika källor. Vi har valt att använda Konjunkturlönestatistiken när vi jämför löneökningstakten inom industrin i Sverige. Vi använder den också när vi gör jämförelser med löneutvecklingen inom andra sektorer i Sverige. Konjunkturlönestatistiken bedöms som mest representativ i dessa sammanhang. Vi tittar även på andra källor, inte minst parternas egen statistik. Den är dock inte färdig för 2015 ännu och finns därmed inte med i denna upplaga. När vi gör jämförelser med andra länder i Europa använder vi istället Eurostats Labour Cost Index (LCI) både för Sverige och de andra länderna. LCI är den som bäst använder sig av liknande källor från alla länder, och därmed bäst att använda när jämförelser mellan länder görs. Under den nu aktuella avtalsperioden 2013-2015 är skillnaden mellan de bägge källorna 0,3 procentenheter (2,4 respektive 2,1).

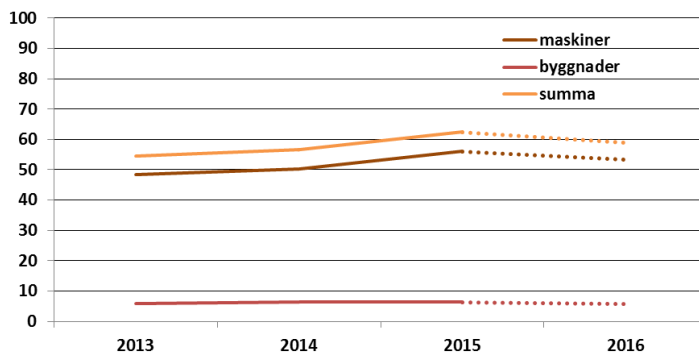
8. Bilagor

Tabell 8.1 Konfidensindikator, tillverkningsindustrin (SNI C)

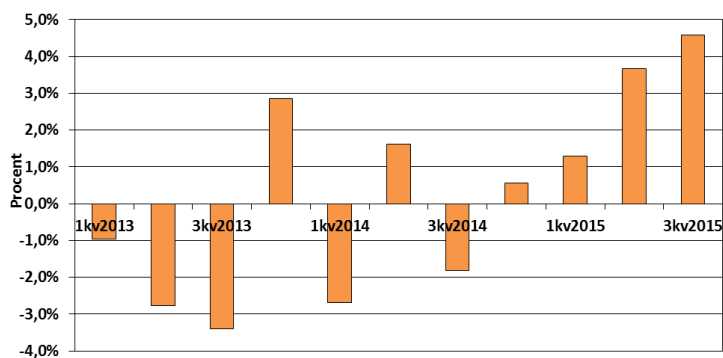
Källa: Barometerindikatorn, Konjunkturinstitutet

Tabell 8.2 Industrins investeringar(SNI B-C), miljarder kronor 2008 års priser

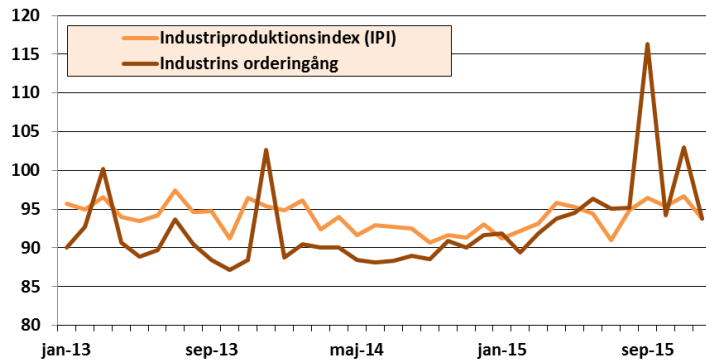
Källa: SCB

Tabell 8.3 Industriproduktionens utveckling (SNI B-C)

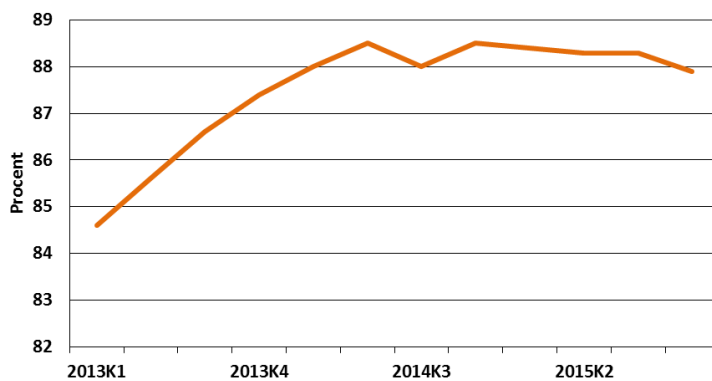
Källa: SCB nationalräkenskaperna

Tabell 8.4 Industriproduktionsindex (IPI) och industrins ordergång (SNI B-C)

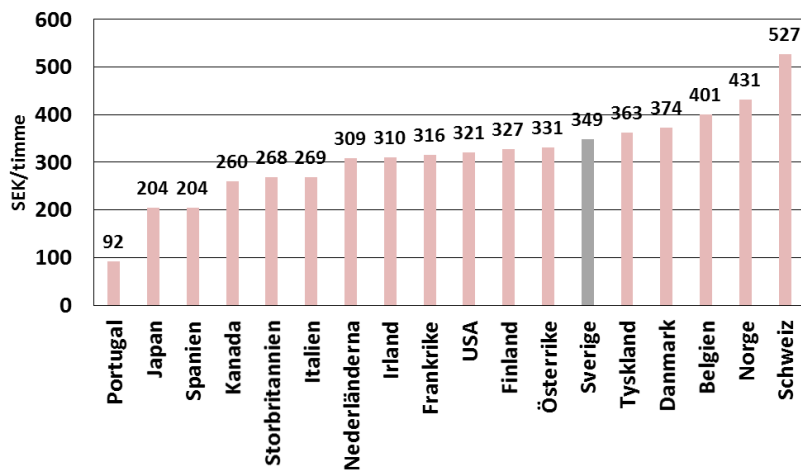
Källa: SCB

Tabell 8.5 Industrins kapacitetsutnyttjande (SNI B-C)

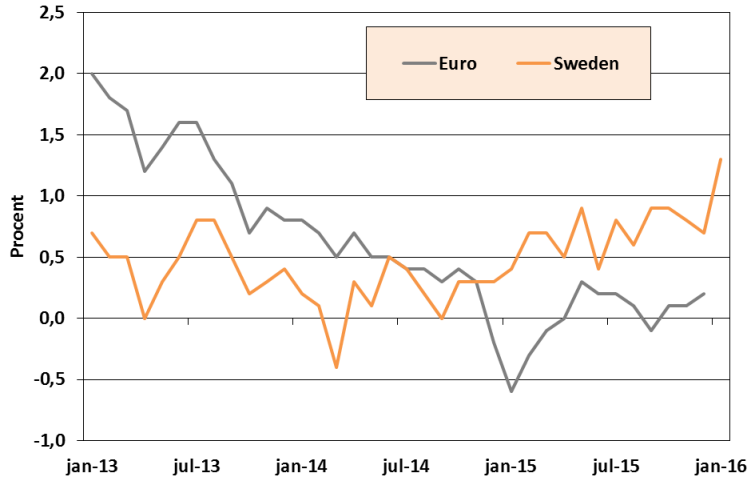
Källa: SCB

Diagram 8.6 Arbetskraftskostnad per timme, inom tillverkningsindustrin år 2015

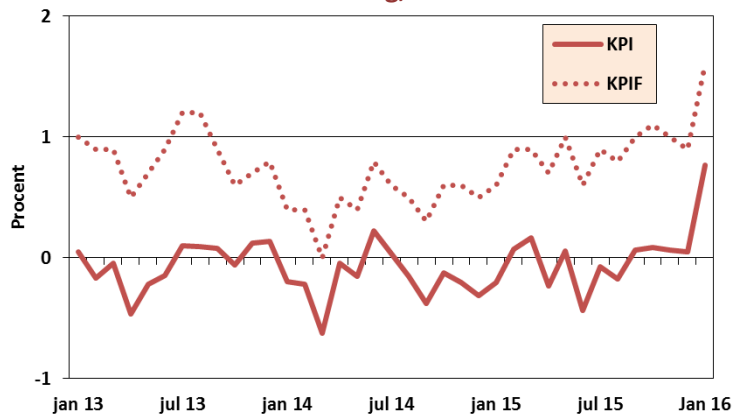
Källa: Conference Board och Eurostat LCI

Diagram 8.7 HIKP för Sverige och EMU, 12-månadersförändring

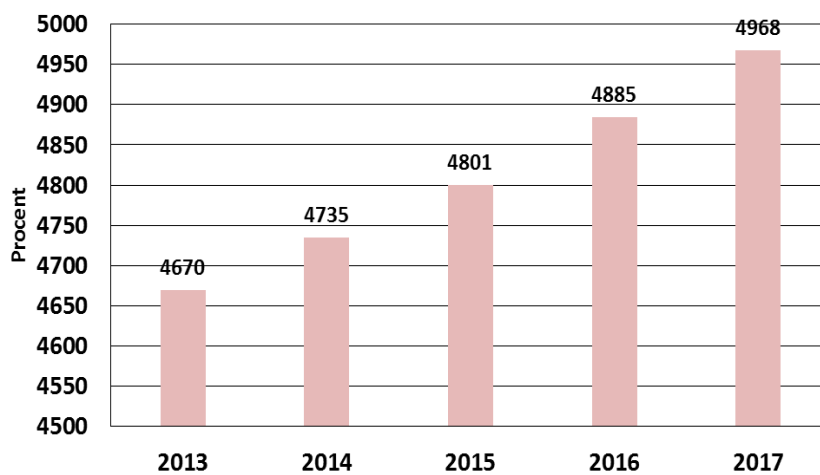
Källa: Riksbanken

Tabell 8.8 KPI och KPIF-utveckling, 12-månaderstakt

Källa: SCB och egna beräkningar

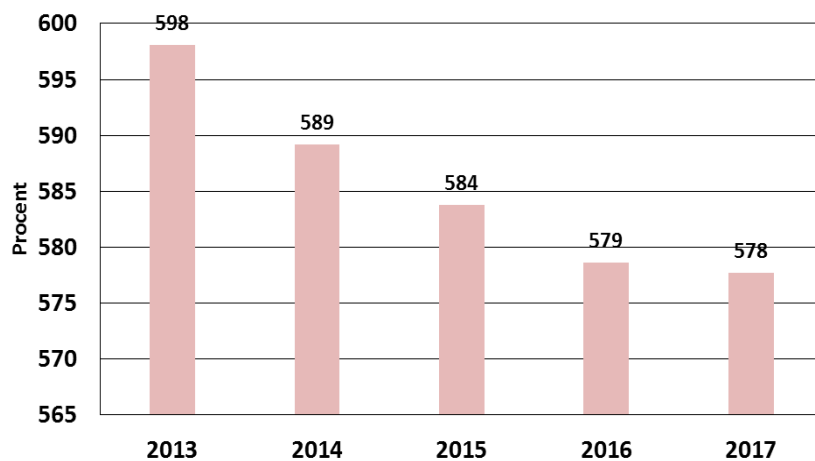
Diagram 8.9 Antal sysselsatta i Sverige, 15-74 år

Källa: Konjunkturinstitutet

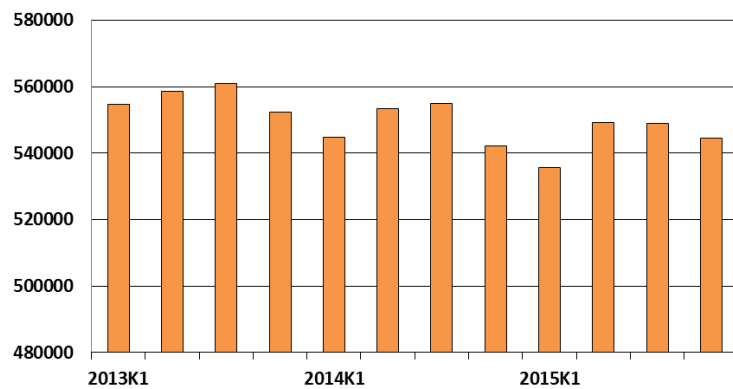

Diagram 8.10 Industrisysselsättning

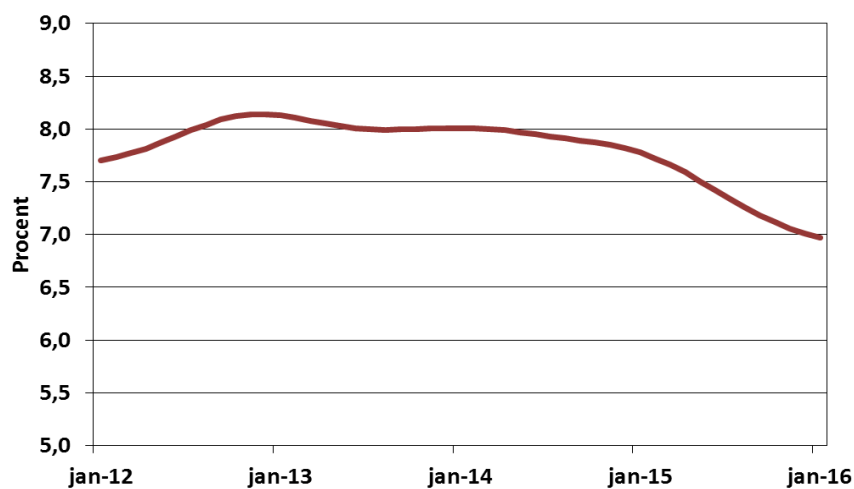
Källa: Konjunkturinstitutet

Tabell 8.11 Anställda inom industrin (SNI B-C)

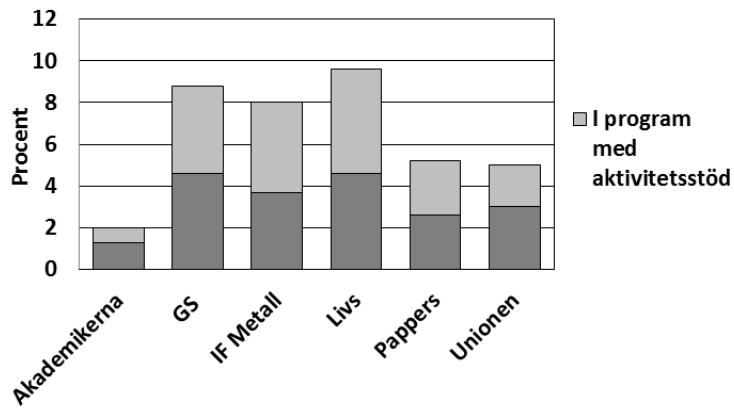
Källa: SCB Kortperiodisk sysselsättningsstatistik

Diagram 8.12 Arbetslöshet, 15-74 år, säsongrensade och utjämnade data

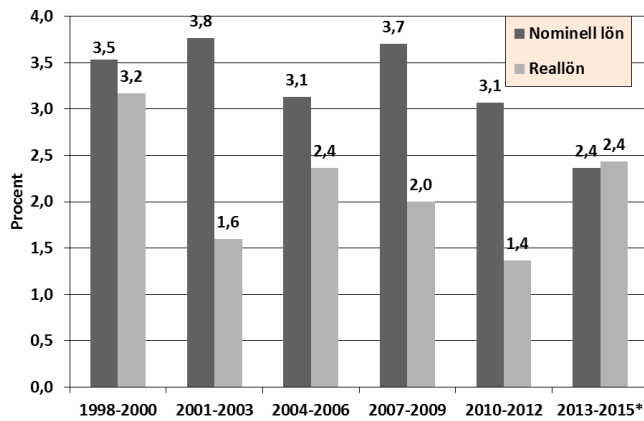
Källa: SCB, AKU

Tabell 8.13 Andel arbetslösa per a-kassetillhörighet, januari 2016

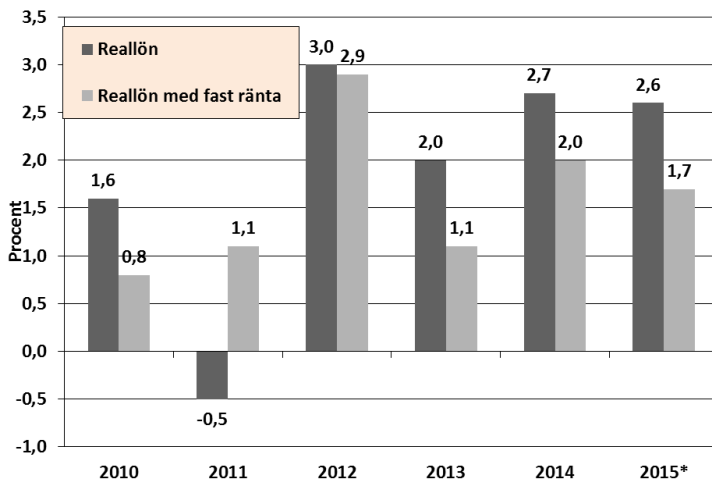
Källa: Arbetsförmedlingen månadsstatistik

Diagram 8.14 Total och real löneutveckling i gruv- och tillverkningsindustrin

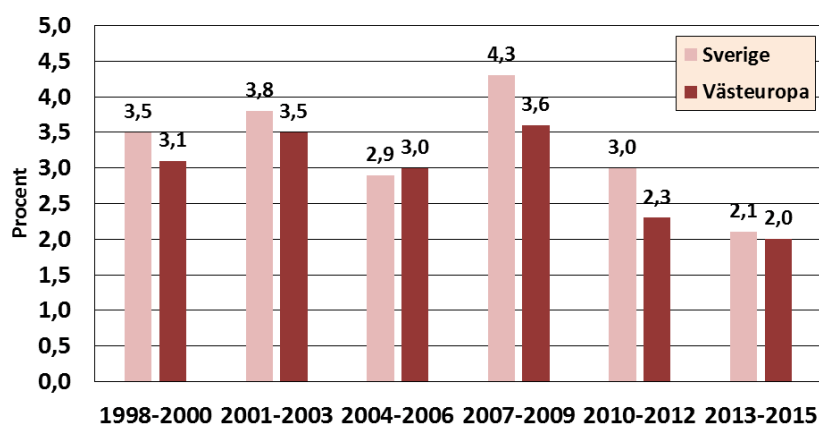
Källa: Konjunkturinstitutet konjunkturlönestatistiken

Diagram 8.15 Total och real löneutveckling gruv- och tillverkningsindustrin

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Diagram 8.16 Löneutveckling Sverige och Västeuropa, tillverkningsindustrin

Källa: Eurostat Labour Cost Index

Tabell 8.1 Löneutveckling sektorsvis

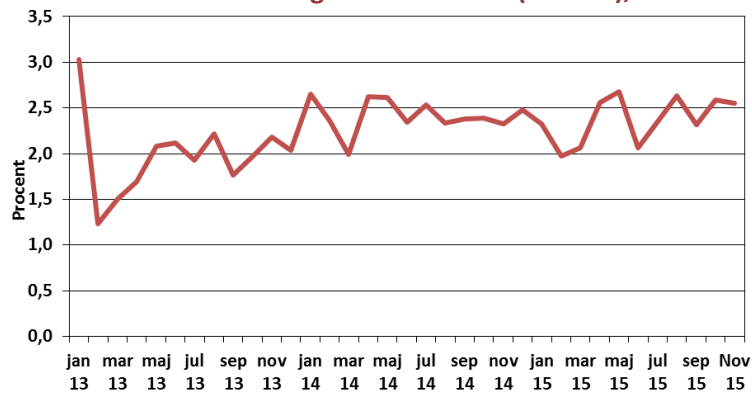
	1998-2015	2013-2015
Totalt	3,3	2,6
Näringsliv	3,2	2,6
Industri	3,3	2,4
Bygg	3,3	2,7
Tjänstebranscher	3,2	2,6
Stat	3,3	2,4
Kommuner	3,4	2,8

Källa: Konjunkturinstitutet konjunkturlönestatistiken

Tabell 8.2 Löneutveckling 2015 olika källor

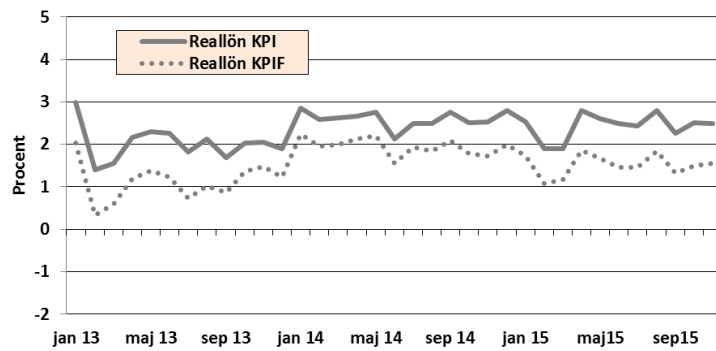
	2015
KI Konjunkturlönestatistiken	2,6
LCI lön	2,0
LCI arbetskraftskostnader	2,0
KI NR	3,5
MI Konjunkturlönestatistiken	2,4

Tabell 8.17 Löneutveckling inom industrin (SNI B-C), arbetare och tjänstemän

Källa: SCB Konjunkturlönestatistik och egna beräkningar

Tabell 8.18 Reallöneutveckling inom industrin (SNI B-C), arbetare och tjänstemän

Källa: SCB och egna beräkningar

www.fackeninomindustrin.se